

Ілона Палагута
викладач кафедри іноземних мов
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

РОЛЬ ПЕДАГОГА У ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Сучасний європейський освітній простір демонструє неабияку зацікавленість у виявленні та підтримці професійного розвитку майбутніх учителів. Саме період професійного життя вчителя в усьому світі визнається як найбільш напружений, оскільки він пов'язаний із переходом у нову систему соціальних відносин, різкою зміною статусу студента на статус учителя, коли необхідно налагоджувати стосунки з учнями, батьками, колегами. Труднощі професійної адаптації молодого вчителя значною мірою зумовлюються відмінністю знань, отриманих у педагогічному закладі, від реального контексту школи, характерного педагогічного середовища.

Професійне самопізнання майбутніх учителів відбувається не лише під впливом професорсько-педагогічного колективу, але і в процесі самовиховання та самоосвіти. Як у фаховій підготовці, так й у процесі самовиховання та самоосвіти студентів необхідно підтримувати, оскільки вони ще не мають належного досвіду професійного самопізнання, їм бракує знань про природу людини, вмінь самоорганізації й саморегуляції.

У психолого-педагогічній літературі не існує єдиного підходу до визначення поняття «педагогічна підтримка», її розглядають як: особливу сферу педагогічної діяльності, спрямовану на допомогу в розвитку й сприянні саморозвитку майбутніх учителів, вирішенні їх індивідуальних проблем, пов'язаних із просуванням у навчанні, розвиваючи потребу в успішності самостійних дій; систематичну, цілеспрямовану діяльність викладача (або колективу викладачів), яка забезпечує розкриття особистісного потенціалу

майбутнього вчителя шляхом надання конкретної допомоги йому в самотійному подоланні труднощів у навчанні та сприяння в самовизначенні й самореалізації особистості фахівця; допомогу студентові в подоланні перешкод, утруднень, спираючись на його суб'єктивний досвід і володіння засобами виявлення й розв'язання своїх проблем [2, ст. 99-101];.

Термін «педагогічна підтримка особистості» вперше застосував О. Газман і за його визначенням її сутність полягає в спільному з вихованцем визначенні інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), які заважають йому зберігати людську гідність і досягти позитивних результатів у навчанні, самовихованні, спілкуванні, способі життя [1, ст. 15-18].

Учений визначає такі напрями реалізації педагогічної діяльності з метою підтримки особистості того, хто навчається та виховується:

1) створення зовнішнього сприятливого середовища для комфортного біологічного і психологічного існування особистості, збереження її фізичного та психічного здоров'я;

2) організація мікросоціального середовища через підтримання гуманістичних відношень, спілкування, творчої діяльності, психологічного клімату;

3) забезпечення внутрішніх умов (установок, потреб, можливостей особистості) для розвитку самотійності, саморозвитку особистості.

На основі вищезазначеного, схиляємося до того, що педагогічна підтримка професійного самопізнання майбутнього вчителя розуміється як допомога людині, що базується на основі знання її індивідуальних особливостей, ставленні до проблем, труднощів, що виникають в професійному житті, що пов'язують з такими чинниками, як:

1) відсутність мотивації до навчання, майбутньої професійної діяльності, небажання працювати учителем, недостатній рівень відповідальності, недостатній рівень усвідомлення себе в ролі майбутнього педагога, недостатньо активна суспільно-громадська позиція, невміння перебудовувати свідомість і самосвідомість у професійному напрямі, оцінювати власні професійні

можливості, враховувати відповідність трудової діяльності особистим інтересам, «іронічне» ставлення до цілей майбутньої професії;

2) не вистачає практичних занять, тренінгів, де студенти розкривали б внутрішній потенціал, та як наслідок небажання працювати у зв'язку з відсутністю інтересу і часу, обмаль часу і багатьох завдань на самостійне опрацювання;

3) байдужість викладачів до особистості студента, «прочитав лекції, побачив студентів та й пішов додому, бо мало платять», студенти «не займаються самопізнанням за умови авторитаризму викладача, або за умови його байдужого ставлення до навчальної дисципліни»;

4) відсутність чітких життєвих орієнтирів, бажання пізнавати себе, бажання узагалі вчитися, сконцентрованості на об'єкті самопізнання та заважає власна лінь, невпевненість у власних силах [3, ст. 5-7].

Отже, труднощі професійного самопізнання пов'язані з відсутністю професійної спрямованості майбутніх учителів, їхніми невміннями пізнавати себе й розкривати професійний потенціал, недостатньою увагою викладачів до потреб студентів.

Тому мета професійного самопізнання майбутніх учителів повинна полягати у тому, щоб:

а) розвивати і вдосконалювати власний потенціал, реалізувати потенційні можливості, рухатися вперед і підвищувати рівень професійних знань і передавати їх майбутньому поколінню, змінити світ на краще, починаючи з себе;

б) бути для студентів цікавою людиною, схожою на досвідчених викладачів, батьків, які працюють викладачами, «бажання працювати викладачем виникло протягом навчання в університеті, воно викликане одним з викладачів, який доводив необхідність і важливість цієї професії, показав на власному прикладі професіоналізм», розвивати ораторські здібності перед аудиторією;

в) спілкуватися зі студентами, встановлювати зв'язок з майбутніми фахівцями, відкривати «нові горизонти» людської душі, отримувати задоволення від спілкування зі студентами, прагнення вивчати людей, колектив;

г) створювати атмосферу комфортності, доброзичливих стосунків між студентами, викладачами і студентами, згуртовувати колектив, піднімати загальну культуру та культуру взаємовідносин, отримувати задоволення, спостерігаючи за успіхами студентів, за тим, як розширюється їхній кругозір, виникає інтерес до навчання, «я дуже уважно ставлюся до того, як допомогти студентам розібратися у тій чи іншій темі, спостерігаю за тими методами, які я використовую у роботі з ними, зрозуміти, які з них найбільш ефективні», допомагати студентам реалізувати власний потенціал, співпрацювати з ними;

д) стимулювати інтерес у студентів до навчання на практичних заняттях, «викликати такий інтерес у студентів до навчальних дисциплін, щоб вони займалися ще й самостійно», працювати на якісний результат;

ж) формувати ціннісні орієнтири серед інтелігентних прошарків суспільства, виховувати особистісні якості студентів й поважного ставлення до іншої людини [4, ст.22-27].

Викладачі у навчальний час організовують професійне самопізнання студентів у такий спосіб: знайомство з різними видами професійної діяльності, залучення студентів до різнопланових професійно орієнтованих робіт, методи аналізу, синтезу, проведення конференцій, семінарів, тренінгів, вправи, самостійна робота, ситуації успіху, евристичний спосіб пізнання, прийоми самоконтролю, заохочення, тести, анкетування, консультація студентів, організація та перевірка самостійних і практичних робіт.

Професійне самопізнання вимагає дослідження труднощів, що заважають майбутнім учителям розкривати особистісно-професійний потенціал у фаховій підготовці. Педагогічну підтримку професійного самопізнання майбутніх учителів розглянуто як сукупність прийомів, методів, форм, засобів педагогічного впливу на самосвідомість особистості, які стимулюють

максимально повне розкриття внутрішнього потенціалу й розвивають прагнення постійного самовдосконалення в професійній діяльності.

Отже, перспективою подальшого пошуку з означеної проблеми є вивчення зв'язку професійного самопізнання з професійним самовихованням, оскільки в здійсненні самопізнання важливу роль займають потреби, особистісні якості впевненості в собі, старанності, відповідальності за прийняті рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Газман О. С. Педагогическая поддержка детей в образовании как инновационная проблема / О. С. Газман // Новые ценности образования: десять концепций и эссе. – М. : Инноватор, 1995. – 58 с.
2. Маралов В. Г. Основы самопознания и саморазвития: учеб. Пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / В. Г. Маралов. – М. : Издат. Центр «Академия», 2002. – С. 99–189.
3. Career entry and development profile 2007/8. – London: Teacher training and development agency, 2007. – 14 p.
4. Statutory guidance on induction for newly qualified teachers in England. – London: Crown. – 2008. – 56 p.